

EVOKACE

George Martin a Jeremy Hornsby
ALL YOU NEED IS EARS
VŠECHNO, CO POTŘEBUJEŠ, JSOU UŠI
Příběh muže, který stvořil Beatles

V O L V O X G L O B A T O R

George Martin a Jeremy Hornsby

ALL YOU NEED IS EARS

VŠECHNO, CO POTŘEBUJEŠ, JSOU UŠI

Příběh muže, který stvořil Beatles

George Martin, Jeremy Hornsby

*All You Need Is Ears: The Inside Personal Story Of The Genius Who Created
The Beatles*

translation © Zuzana Hanzlová

copyright © 1979 by George Martin with Jeremy Hornsby

ISBN 978-80-7511-213-2

ISBN 978-80-7511-215-6 (pdf)

ISBN 978-80-7511-214-9 (e-pub)

EVOKACE

George Martin a Jeremy Hornsby

ALL YOU NEED IS EARS

VŠECHNO, CO POTŘEBUJEŠ, JSOU UŠI

Příběh muže, který stvořil Beatles

Haló. A ještě jednou haló.

Jde o poměrně rozumný způsob, jak začít jakoukoli autobiografii, ale v našem případě se to opravdu hodí, protože „haló“ bylo první záměrně nahrané slovo.

Stalo se to v roce 1877, kdy se Thomas Edison snažil vylepšit telefon, nový vynález A. G. Bella. Rozhodl se, že místo kousku železa, které použil Bell, použije za membránou reproduktoru krátkou jehlu. Edison to později popsal takto: „Zpíval jsem do mluvítka telefonu a vibracemi hlasu mě do prstu píchala ocelová jehlička. To mi vnuklo nápad. Kdybych dokázal zaznamenat pohyb jehly a potom jehlu nechat sledovat povrch, do kterého byly vibrace zaznamenány, neviděl jsem důvod, proč by to nemohlo mluvit.“

Edison měl pravdu. Pod jehlu položil proužek povoskovaného papíru a zvolal „haló“. Když jehla přejela přes papír podruhé, světe, div se, ozvalo se „haló“. Nešlo sice o kvadrofonní zvuk, ale byl to začátek. Později toho roku si nechal patentovat fonograf. Nahrávaná stopa se zaznamenávala na hliníkovou fólii natočenou na válečku. Edison dokázal, že to funguje, a zvěčnil říkanku „Mary had a little lamb“. Tak se zrodil nahrávací průmysl.

Dnes, o sto let později, můžeme konstatovat, že historie nahrávání se dá téměř přesně rozdělit na čtvrtstaletí.

Pro prvních dvacet pět let, do přelomu 19. a 20. století, byla příznačná horečná celosvětová snaha, jak efektivně představit novou hračku široké veřejnosti. Během této doby Emile Berliner vynalezl plochou gramofonovou desku, jak ji známe dnes, a přístroj, který pojmenoval gramofon.

První průlom přišel v roce 1901 s příchodem kruhových desek vyrobených z pevného termoplastu a v roce 1904, kdy byla poprvé vyrobena oboustranná deska. Tím začalo druhé čtvrtstoletí, které by se dalo nazývat akustické. Když bylo možné zvuk úspěšně reprodukovat, tak se hledalo, jak vylepšit techniku nahrávání i reprodukce záznamu. Mnoho energie si vyžádalo například hledání co nejlepšího tvaru ozvučné trouby, jak teoreticky, tak prakticky, neboť její velikost a tvar měly významný podíl na kvalitě reprodukce.

Stále se jednalo o mechanický přenos, a to až do roku 1925, kdy v pravý čas začala elektrická éra nahrávání. Místo membrány, která aktivovala jehlu, se vibrace měnily v elektrické impulzy, které předávaly informaci jehle. Při přehrávání desky se použil stejný postup zpětně.

Následujících dvacet pět let byly tyto technologie vylepšovány a rozvíjeny, až do roku 1950, kdy do nahrávacího průmyslu vstoupil mladý a neviný George Martin. Přesně v této době začala čtvrtá etapa, etapa elektronického nahrávání. Měl jsem štěstí. Bůh mi to načasoval úplně přesně. A to je důvod, proč je tato kniha mimo jiné také příběhem pětadvaceti let historie nahrávání.

Je zajímavé, že po pětadvaceti letech opět začne nová doba. V době, kdy píšu tuto knihu, končí čtvrtstoletí zaznamenávání hudby na pás a v době, kdy si tuto knížku pravděpodobně čtete, probíhá éra digitálního záznamu. O tom se dozvíte v poslední kapitole.

George Martin

Klasický úvod

U ucha mi naléhavě řinčel telefon. Vzbudil jsem se. Měl jsem pocit, že to není nejlepší způsob, jak začít nový den, ať je to kdykoli. Chvilku jsem přemýšlel, kde to vlastně jsem, a pak jsem si vzpomněl, že jsem v hotelovém pokoji v Paříži a že není ráno, ale půlnoc.

Nejdřív jsem musel ukončit to pekelné zvonění, natáhl jsem se po telefonu a zamumlal směrem do mluvítka ospalé a pochybovačné „haló“.

„Georgi, omlouvám se, že tě budím, ale musím ti říct jednu novinku.“

Hlas Briana Epsteina zněl nadšeně a trochu přiopile. Zdálo se mi, že je moc brzo na to, aby byl v tomhle stavu, ale hned jsem pochopil proč.

„Nechal jsem kluky slavit, jsou nadšení jako já,“ řekl a na okamžik se odmlčel, aby udělal prostor pro dramatickou pauzu. Nic jsem neříkal. Bylo příliš brzy ráno nebo příliš pozdě v noci, abych dokázal zformulovat nějakou větu. A pak to z něj vypadlo.

„Příští týden budeme v americkém žebříčku číslo jedna. Už je to jasné. Právě jsem mluvil s lidmi v New Yorku.“

Takže o tohle šlo. Konečně jsme to dokázali. Díky písničce ‚I Want to Hold your Hand‘. Po roce dřiny jsme konečně prorazili zdi největšího hudebního trhu na světě.

Na spánek jsem úplně zapomněl. Nebylo to těžké. Minulý rok byl spánek vzácností. Ležel jsem v posteli a přemýšlel jsem, co se stalo a co možná přijde.

Ale v ten moment šlo aktuálně o dva důvody, proč jsem přijel s Beatles do Paříže. Zaprvé je čekal debut v pařížské Olympii a já jsem chtěl být u toho. Druhým důvodem bylo natočit s Beatles rychlou nahrávku v pařížském studiu EMI.

Na konci roku 1963 jsme dobyli Anglii, přinejmenším co se hudby týče. Pak Ameriku a teď jsme se snažili prosadit v Evropě. Lidé z EMI v Německu, hnáni zřejmě nadšeným patriotismem – kdo ví? –, trvali na to, že Beatles nebudou mít velké prodeje, pokud nenatočí písničku nazpívanou v němčině. Kluci si mysleli, že je to nesmysl, a ani já jsem tomu nevěřil, ale zároveň jsem nechtěl EMI v Německu poskytnout výmluvu, proč se desky Beatles neprodávají.

Po krátké výměně názorů jsem přesvědčil Johna a Paula, aby nahráli ‚She Loves You‘ a ‚I Want to Hold Your Hand‘ v němčině. Texty dodal Němec, který se objevil na nahrávání, aby se ujistil, že mají správný přízvuk. O přízvuku jsem nevěděl nic, ale bylo mi jasné, že text byl přeložený úplně doslova. ‚Sie liebt dich, ja, ja, ja‘ znělo jako parodie od Petera Sellerse.

Nahrávání bylo domluveno na den, kdy měli kluci volno mezi zkoušením v Olympii, a když jsem přišel do studia, ani jsem nečekal, že přijdou včas. Dochvilnost nebyla jejich silná stránka ani tehdy. Po hodině jsem se rozhodl, že jim zavolám do hotelu.

Nikdo z nich k telefonu nepřišel. Radši pověřili Neila Aspinala, road manažera, aby telefonát se mnou vyřídil. Neil mi sdělil, že kluci se nakonec rozhodli, že písničky nahrát nechtějí a že nepřijdou.

Říct, že jsem byl naštvaný, by bylo jako popsat Everest jako poměrně velký kopec. „Řekni jim,“ řval jsem na Neila červenající se pařížskou telefonní linkou, „řekni jim, že jedu rovnou za nimi a že jim od plic povím, co si o nich myslím.“

Třískl jsem telefonem. Bylo to poprvé, kdy se na mě kluci vykašlali. Hlavně mě vytočilo, že neměli odvalu říct mi to sami. Uháněl jsem zpátky do hotelu Geroges Cinq, kde měli extravagant-

ní apartmá, a vrazil jsem do pokoje. Předě mnou se odehrávala scéna jako z Lewise Carrolla. Jediný, kdo chyběl, byl bílý králík. John, Paul, George, Ringo, Neil Aspinall a jeho asistent Mal Evans seděli u dlouhého stolu, v jehož středu se vyjímalala Jane Asherová, půvabná Alenka s dlouhými zlatými vlasy. Jakmile jsem vešel, živý obraz vybuchl. Beatles se rozprchlí všemi směry schovat se za pohovkou, v polštářích, za pianem, všude, kde to šlo.

„Vy mizerové,“ křičel jsem, „je mi jedno, jestli něco nahráváte, nebo ne, ale vadí mi vaše neomalené chování!“

Beatles jeden po druhém vylézali ze svých úkrytů, vypadali jako malí zlobiví školáčky a rozpačitě se usmívali. Ozvalo si sborové zamumlání: „Promiň, Georgi.“ Pokud chtěli vyvolat dojem, že jsou to roztomilí hoši, což se jim dokonale podařilo, nebylo možné se déle zlobit. Za chvíli jsem vychladl a připojil se k čajovému dýchánku, ovšem těžko říct, v jaké roli – asi jako Šílený kloboučník. Následující den jsme písničky nahráli. Samozřejmě že měli pravdu. Desky Beatles v angličtině se prodávaly po milionech na celém světě včetně Německa. Beatles od té doby žádnou nahrávku v cizím jazyce nenatočili.

A nebylo to nutné především proto, že dobyli Ameriku. Jak byl tento okamžik na hony vzdálený od chvíle, kdy jsem poprvé položil rozechvělý prstík na c 1.

Klavír jsme dostali, když mi bylo asi šest. Okamžitě jsem se do něj zamiloval a vyluzoval na něj zvuky.

Klavír byl tehdy něčím, čím se později stala televize. Nebyl jen kusem nábytku, ale centrem rodinných setkání. Klavír jsme získali díky strýci Cyrilovi, který na něj uměl. Byl to právě on, kdo hrával na piano na večírcích.

O Vánocích se naše rodina, asi třicet lidí, sešla u babičky v Londýně, v Holloway. Na rodinných setkáních babička recitovala strašidelné básně, například o zelených očích malého žlutého bůžka a podobně, moji strýčkové zpívali kousky z operety *Pouštní píseň*

a od všech vnoučat se očekávalo, že něco předvedou, zatancují taneček nebo zarecitují básničku. Na mně bylo zahrát nějakou melodii na piano.

Moje sestra Irene, která je o tři roky starší, začala brát hodiny klavíru od naší „tetičky“, ve skutečnosti sestry strýcovy manželky. A já jsem se rozhodl, že chci také chodit na piano. Když mi bylo osm, přesvědčil jsem své nejbližší, že jsem muzikální, ačkoli oni ne, a dosáhl jsem toho, že jsem také mohl chodit na hodiny klavíru. Na osm hodin, abych byl přesný. Po osmi týdnech se moje maminka pohádala s učitelkou a další lekce jsem dostal až v pubertě. Snažil jsem se to tedy pochytit sám, což byl dost krkolomný vstup do hudebního života.

Narodil jsem se v roce 1926, těsně před příchodem velké hospodářské krize, a první domov, na který si pamatuji, byl byt v ulici Drayton Park, naproti prádelně Sunlight. Říkám tomu byt, ale byly to jen dvě místnosti v nejvyšším patře, nad nimiž byla půda. Elektřinu jsme neměli, jen dvě plynová světla po stranách krbu. Kuchyň jsme neměli, maminka vařila na plynovém vařiči na podestě. Koupelnu jsme neměli, koupali jsme se v plechové vaně. Jediný zdroj vody v domě byl v kruhovém rohovém dřezu v mezi-patře a jediný záchod v přízemí jsme sdíleli s dalšími třemi rodinami, ale alespoň jsme netrpěli nedostatkem nábytku. Tatínek byl tesař a vyrobil nám stoly, kredence, skříně, postele a pro Irenu a pro mě také hračky. Nikdy ale židle. Z nějakého důvodu nikdy nevyroběl židle. Tatínek byl vynikající řemeslník a miloval dřevo. Jeho život provázela smyslná láska k dřevu. Jakmile uviděl kus dřeva, zvedl ho, dlouho ho hladil. Z toho, jak se dřeva dotýkal, měl vysloveně požitek. Byl to prostý muž, ale v jeho rukách se skrýval obrovský talent. Byl to nejčestnější člověk, kterého jsem kdy potkal. Během krize byl osmnáct měsíců bez práce. Nakonec prodával noviny na Cheapside v londýnském City a já si pamatuji, že jsem za ním chodil, on stál na mrazu a mně ho bylo strašně líto.

Možná že tu práci dostal díky příbuzným z maminciny strany, které jsme vždycky považovali za něco lepšího. Moji strýcové a dědeček jezdili v Londýně s dodávkami pro *Evening Standard* a na tu dobu vydělávali docela slušné peníze. Vždycky jsem je pokládal za své bohaté příbuzné.

Byl jsem mamincin mazánek. Maminka byla katolička, a když mi bylo pět, začal jsem stejně jako moje sestra navštěvovat klášterní školu v Holloway. O tři roky později jsem přestoupil na Základní školu svatého Josefa v Highgate, což znamenalo jezdit tramvají číslo 11 ze zastávky Drayton Park nahoru na Highgate. To na tom bylo asi nejlepší. V roce 1937, když mi bylo jedenáct, jsem vyhrál stipendium na Střední školu svatého Ignáce na Stamford Hill. Školu řídili jezuité a vychloukali se tím, že na škole studoval tehdy populární herec Charles Laughton.

O dva roky později vypukla válka. Školu evakuovali do Welwyn Garden City, do města, o kterém jsem předtím nikdy neslyšel, ale z toho, co se říkalo, jsem si myslel, že to bude někde daleko v pustině na severu. Tatínek tou dobou obsluhoval stroje na zpracování dřeva ve východním Londýně. Sestra nechala školu a začala pracovat jako úřednice v pojišťovně Sun Life of Canada, která byla evakuována do Bromley v Kentu. Protože to vypadalo to, že se celá rodina rozpadne, tak se moji rodiče rozhodli, že mě odeberou z péče jezuitů a všichni půjdeme za sestrou do Bromley. Tam jsem nastoupil na gymnázium, do kterého o několik let později chodil hudebník Peter Frampton.

Jakkoli se z mého vzdělání stal pohyblivý svátek, můj zájem o hudbu pokračoval nepřerušen. Sám jsem se učil na klavír. Když vás něco zajímá, přijdete tomu na kloub sami, a ani nemusíte chodit do knihovny a hledat informace. Klavír je skvělý nástroj, díky němuž se toho dozvíte o muzice spousty, o vztahu mezi tóny a podobně. Pamatuji si, jak jsem byl u vytržení z toho, že jsem našel nový akord, a zvlášť vzpomínám na den, kdy jsem si uvědomil, že akordy vytvářejí přirozený cyklus. Zjistil jsem, jak jím projít a jak

se zase vrátit zpět. Tehdy jsem si to neuvědomoval, ale měl jsem štěstí, že jsem měl dar absolutního sluchu, což mi určitě pomohlo. Také jsem přišel na to, že v celém rozsahu klavíru jsou jen tři zmenšené akordy a že mají různé obraty.

Začal jsem hrát „Sen lásky“ od Liszta, různé věci od Chopina a další skladby – podle sluchu. Odkud jsem dostal ten dar, opravdu nevím. Nikde v rodině se žádní profesionální muzikanti nevyskytovali. Usoudili, že „George je muzikální, necháme ho, ať hraje dál“. Nechci tím říct, že bych vyrůstal v poušti, co se hudby týče. Ve škole jsme chodili na koncerty Symfonického orchestru BBC s dirigentem Adrianem Boultem a v Bromley se řada lidí intenzivně věnovala hudbě. Pořádaly se tam taneční zábavy, pamatuji se především na jednu, na kterou přijela zahrát kapela Squadronaires. Potloukal jsem se kolem pódia, a když se mě jeden z nich zeptal, jestli také nejsem muzikant, chytil jsem příležitost za pačesy a nenuceně, ne-li skoro vychloubavě, jsem řekl: „Jo, hraju na piano, podobné věci, co hrajete vy.“

Předpokládám, že si mysleli, že jde o silácké vytahování nějakého pubertáka a že mě můžou hned vyhodit, ale přesto souhlasili: „Dobrá, jestli si myslíš, že na to máš, pojď a zkus to.“ Byla to jediná pobídka, kterou jsem potřeboval, a být na pódiu a hrát s nimi „One O’Clock Jump“ byl neuvěřitelný pocit.

Hudba byla celý můj život. Jediné mé další vyžití byl amatérský divadelní spolek nevalné úrovně, který se jmenoval Quavers. Šlo o jednu z aktivit organizovaných církví v Bromley. Bavilo mě to. Hráli jsme hry Noëla Cowarda a nikoho kromě herců to moc nezajímalo. O dramatickém umění jsem se tam moc nedozvěděl, ale Quavers pořádali taneční zábavy a s několika přáteli jsme se dohodli, že za tím účelem sestavíme kapelu.

Pojmenovali jsme se Four Tune Tellers, a když jsme rozrostli, přejmenovali jsme se na George Martin and Four Tune Tellers. Byl jsem slavný! Tatínek nám vyrobil stojánky s motivem dvojitého T a hráli jsme standardy od Jeroma Kerna, Cole Portera, sklad-

by typu ‚The Way You Look Tonight‘. Nejoblíbenějším tancem byl quickstep a vždycky jsme končili skladbou ‚The Goodnight Waltz‘. Na saxofon hrál Terry Hyland, kterého jsem o několik let později potkal v londýnské Astorii. Pořád hrál na saxofon.

Náš talent jsme uplatnili dokonce i jinde než na tanečních zábavách s Quavers, takže jsme hráli jednou nebo dvakrát týdně. Za vydělané peníze jsem si v Bromley platil hodiny klavíru u Skota, který se jmenoval Urquhart a vlastnil úžasné piano značky Bösendorfer.

Bylo mi patnáct nebo šestnáct. V té době se naplno probudila má vášeň pro hudbu. Brzy jsem si uvědomil, že mám talent, ačkoli abych byl upřímný, asi jsem měl příliš velké oči. Snil jsem o tom, že kdybych měl správné vedení, stane se ze mě nový Rachmaninov. Až později mi došlo, že Rachmaninovovu reputaci nemohl žádný George Martin ohrozit, ale tehdy jsem se viděl jako klasický komponista. Nejvyšší meta, které bych býval mohl dosáhnout, by bylo psaní filmové hudby. Vůbec jsem si neuvědomoval, jak náročná práce to ve skutečnosti je.

Zatímco jsem fantazíroval o hudební kariéře, přišel čas, abych se rozhodl, co budu dělat. Konec školy. Vstup do života. Když jsem byl ještě ve škole, rodiče se mi snažili vštípit, že je důležité mít zajištěné povolání. Vždycky mi šla dobře matematika a kreslení, a tak mi maminka navrhla: „Nechceš studovat architekturu?“

A tatínek mi řekl: „Nechceš dělat úředníka ve státní správě? Nikdy tě nevyhodí z práce.“ Pro něj to bylo pochopitelně nejdůležitější, protože byl tak dlouho nezaměstnaný. Z přání obou rodičů jsem cítil, že chtějí, abych se měl lépe než oni. „Náš George udělal kariéru,“ říkali by se směsicí rodičovské pýchy a ambicí.

Ale já jsem byl posedlý letectvím a spolu se svým kamarádem jsem se chtěl stát leteckým konstruktérem. On to dokázal, já ne. Snažil jsem se dostat do továrny na výrobu letadel de Havilland, ale oni chtěli dvě stě padesát liber v hotovosti od každého, kdo k nim chtěl vstoupit do učení. Byl rok 1942 a výrobci se snažili vyrábět letadla,

kteřá už byla navržena. Jejich zájem o ambiciózní mladé designéry byl minimální. Přesto mě nakonec přijali u výrobce letadel Short & Harland v Belfastu. Ale to by znamenalo odejít z domova a začít pracovat v Severním Irsku a do toho se mi nechťelo.

Nestal jsem se ani architektem, ani úředníkem ve státní správě, ani leteckým konstruktérem. Místo toho jsem začal pracovat pro pana Coffina na Victoria Street. Pan Coffin byl rozpočtář a práce pro něj byla vskutku umrtvující. Po šesti týdnech získala nuda navrch nad hezkým platem dvou liber a pěti šilinků a já jsem v práci oznámil, že odcházím. Pan Coffin chtěl, abych zůstal, dokonce mi nabídl, že mi přidá, ale odpověděl jsem co nejlítostivěji, jsem zvládl: „Ne pane, je mi líto, ale vůbec to není můj šálek kávy.“

Od šálku kávy jsem se dostal k šálku čaje. Podal jsem si žádost o místo u ministerstva obrany, a když jsem složil zkoušku, přijali mě do neuniformované složky do pozice pomocná síla třetího stupně. A to znamenalo vařit a roznášet čaj. Pracoval jsem na Eaton Square. Zaměstnanci byli milí lidé a nechali mě, abych kromě přípravy čaje čas od času založil nějaké dokumenty. Oddělení mělo na starost finanční stránku válečné mašinerie, například vybavení pluku novými děly nebo schválení patnácti liber na novou kantýnu.

Moje práce rozhodně nebyla nijak hrdinská, ale vydržel jsem tam osm měsíců až do jednoho dne v létě 1943, kdy jsem vkročil do náborové kanceláře v Hither Green blízko Bromley a řekl jsem jim, že chci vstoupit do Fleet Air Arm. Zeptali se, jak se jmenuji, to jsem zodpověděl správně, takže mi řekli: „Dobrá, jste přijat.“ Bylo mi sedmáct.

Přišel jsem domů a oznámil jsem mamince: „Právě jsem vstoupil do Fleet Air Arm.“ Maminka zbledla a viditelně znervózněla. „To nemůže být pravda,“ řekla. Ale bylo to tak. Nejprve mě poslali na HMS St Vincent, tréninkové středisko v Gosportu, a prvních osmnáct měsíců jsem nedostal opravdovou dovolenou, protože jsme se připravovali na invazi do Francie a celé jižní pobřeží bylo

uzavřeno. Nemohl jsem jet domů a moji rodiče nemohli přijet do Gosportu, ale z nějakého důvodu jsme mohli jet do Winchesteru. Scházeli jsme se tam s rodinou přibližně jednou za tři měsíce a dali jsme si čaj a zákusek.

Po radistickém kurzu v Eastleighu jsem byl náhle s nevidaným spěchem převelen do Glasgowa a odtud, bez dovolené, na New Amsterdam, holandský parník přestavěný na válečnou loď, který směřoval do New Yorku. Loď byla, mírně řečeno, přecpaná. Původně šlo o výletní loď pro patnáct set pasažérů a nás bylo na palubě osm tisíc. Z toho byly tři tisíce německých zajatců, které jsme vezli do Kanady. Zajatci pracovali v jídelnách, které stejně jako kuchyně jely nepřetržitě čtyřicet hodin při čtyřech směnách na každé jídlo. Dokonce i spánek byl organizován podle rozpisu a my, protože jsme byli námořníci, jsme měli držet noční hlídku. Na palubě jsme si roztáhli hamaky a „spali“ jsme venku. Stejně jsme se moc nevyspali, protože v noci byl čas na úklid. Od půlnoci do svítání jsme drhli palubu a chodby. Přišel jsem na to, že dvě mýdla na mokré palubě dokážou výborně posloužit jako brusle, a dokud nás nechytili, závodili jsme mezi uličkami.

Za dva týdny plavby na této plovoucí ubytovně a jídelně jsme dopluli do New Yorku, odkud jsem po týdnu žasnutí nad mrakodrapy odjel do Trinidadu na letecký výcvik. Tou dobou jsem měl hodnost vrchní námořní pilot. Začínal jsem jako námořní pilot druhé třídy, což bylo výrazně lepší než pomocná síla třetího stupně. V Trinidadu jsme zůstali, dokud jsme nedostali křídélka, což znamenalo povýšení na poddůstojníka.

První let jsem absolvoval v letadle Supermarine Walrus, velkém obojživelném dvojplošníku, který se šíleně klepal. Přiznávám, že jsem se trochu bál, zvlášť když se zdálo, že se potvrdí všechny mé největší obavy. Můj vzhled, býval jsem hubený a bledý, byl terčem posměchu už v Gosportu, kde mi „taktně“ říkali: „Tak ty máš rád letadýlka? Ale nikdy jsi v žádném nesesedl, co? Bude ti špatně jako psovi, až se tam jednou posadíš. Bude to strašný.“

Ale brzy mě létání začalo bavit, bylo to vzrušující, zvlášť když jste uvážili širokou škálu letadel, kterým jsme museli svěřit život. Bylo tam hodně zoologie. Kromě letadel Stinson Reliant, jednomotorového hornoplošníku, jsme létali na mroži, na huse – Grumman Goose (také obojživelník), na Fairey Albacore (tuňák) a na Fairey Swordfish (mečoun), který měl na palubě jedno torpédo a vzadu jeden kulomet Lewis. Byl jsem pozorovatelem a v Trinidadu nás kromě jiného učili leteckou střelbu, protože pozorovatel nebyl jen kapitánem, ale musel také umět navázat radiové spojení, ovládat radiotelegrafii, střelbu a vypouštět torpédo. Ve skutečné bitvě jsme neměli střílet my, protože mezi členy posádky byl ještě telegrafista kulometčík, který to měl na starost, ale umět jsme to museli všichni pro případ, že by byl zasažen, a pomyslení na tuto situaci bylo dosti alarmující.

Naštěstí jsem kvůli létání nepřišel o muziku. V místním divadle jsme zorganizovali vánoční divadelní představení, kde jsem měl na starost hudbu. Trinidadské počasí ovšem ničím nepřipomínalo Vánoce v Británii. Když se v kantýně zpívalo, pokaždé se ozvalo: „Zahraj něco, Zloději.“ Poslechl jsem a zahrál na to, co se dalo považovat za klavír. Nikdy jsem netušil, proč se Martinům říkalo Zloděj, stejně jako Clarkům Nobby, dokud jsem nevyslechl legendu, která se váže až k jistému kapitánu Martinovi, důstojníkovi z dob admirála Nelsona, který uloupil několik lodí z protivníkovy loďstva, čímž rázem významně rozšířil královské námořnictvo.

Z Trinidadu jsme se přesunuli na čtrnáctidenní důstojnický kurz do Greenwiche, během něhož jsme nasbírali zásadní armádní znalosti, například jak správně zacházet s vidličkou a nožem. Touto zásadní válečnou průpravou jsme si museli projít na formálních večerech v krásné jídelně Painted Hall.

Úkol vytvořit z nás gentlemany připadl starému důstojníkovi, který byl posedlý vylučováním. Donekonečna nám opakoval, jak je důležité chodit pravidelně na toaletu a zajistit správnou funkci střev. Podle jeho názoru to byl základ dobrého zdraví (vychá-

zel zřejmě z předpokladu, že člověk se nemohl stát důstojníkem a gentlemanem, kdyby nebyl zdravý), a donekonečna nám přednášel na toto téma: „Pokud jsou vaše střeva řádná, i vaše mysl je řádná.“ Naštěstí jsem v této oblasti nikdy neměl žádný problém, a tak jsem si nemusel dělat starosti.

Vybaveni gentlemanskými způsoby jsme byli povýšeni a já jsem okamžitě začal trpět. Ze všech mých kamarádů, se kterými jsem prošel výcvikem, se stali podporučíci, ale já jsem byl na tuto vysokou pozici příliš mladý, tak se se mě stal námořní praporčík. Bohužel námořní praporčík dostával menší plat než poddůstojník, kterým jsem byl předtím, a vzhledem k tomu, že naše povýšení se počítalo od doby, kdy jsme dostali křídélka v Trinidadu, musel jsem armádě vracet rozdíl v platu. Zdálo se mi přinejmenším nespravedlivé, že bych měl přispívat na válečné snažení jak fyzicky, tak finančně.

V mnoha ohledech to bylo pro můj život typické. Vždycky jsem v podobných situacích tratil. A i když jsem o tři měsíce později také dostal důstojnickou frčku, přesto mě to štvalo.

Z Greenwiche jsme odjeli do Burscoughu v Lancashiru, abychom se naučili, jak zázračně funguje radar. Létali jsme na barakudách (další zoologie), a to byla to úleva. V Trinidadu jsme létali bez radaru, a když jste se vznesli z letadlové lodi, museli jste se spolehnout jen sami na sebe. Po dvou a půl hodině jste se museli vrátit zpátky na loď a spoléhat se jen na vlastní orientační smysl a na vítr. Našli jste si svůj vítr, zjistili jste, co dokáže s letadlem udělat, a pak jste se orientovali jen navigací výpočtem. Výsledek nezdaru v tomto podniku byl zřejmý předem a my jsme v navigování brzy vynikali.

Další události se začaly vyvíjet tak, že jsem si užívat do Burscoughu málem nejel. Moje klavírní preludia v Karibiku zaznamenal důstojník přes kulturu, a když jsem se vrátil do Anglie, pozvali mě, abych vystoupil v pořadu v BBC, který se jmenoval *Námořnická směs*.

Námořní praporčík Martin tedy vyrazil splnit svůj úkol. Zahrál jsem skladbičku, kterou jsem sám napsal, třiminutovou věc, která měla nápaditý název ‚Prelude‘. Ale na tom nesejde, bylo to mé první vystoupení, kde jsem účinkoval jako host. Orchester tehdy řídil Stanley Black a pořadem provázel poddůstojník Jack Watson. Pořad organizovali lidé z námořnictva, sloužili u oddělení britského námořnictva pro kulturu, jehož šéfem byl Anthony Kimmins, který se pyšnil titulem korvetního kapitána. V pořadu také vystupoval plukovník Jon Pertwee, který za mnou na konci přišel a řekl mi: „Vaše vystoupení se nám moc líbilo. Nepřemýšlel jste o tom, že byste vstoupil do kulturní sekce?“

„Ani ne,“ odpověděl jsem, „vracím se k operační jednotce. Já jsem letec, víte?“

„Ano, vím o tom,“ řekl, „ale já vám mohu nabídnout práci v kulturním oddělení námořnictva.“

„Dobrá, o co jde?“

„Pracoval byste na lodi, která projíždí válečnými zónami v Tichomoří a těm ubohým chlapcům, kteří musejí bojovat, přináší podporu a trochu oddechu. Loď se jmenuje SS Agamemnon a vyplouvá z Vancouveru. Je to zásobovací loď.“

„Co je zásobovací loď?“ zeptal jsem se s trochou nedůvěry.

„Na úvod bych vám mohl říct, že má vybavení na výrobu deseti tisíc litrů piva denně a veze zábavní party. Myšlenka tkví v tom, že přivezeme vojákům něco dobrého a něco pro zábavu. Do naší koncertní sestavy byste se velmi hodil.“

O jeho nabídce jsem hodně přemýšlel a musím přiznat, že byla velmi lákavá. Ale znamenalo by to opustit všechny mé přátele z jednotky a úplně odejít z Fleet Air Arm. Proto jsem to nakonec odmítl. Často si říkám, co by se stalo, kdybych tu nabídku přijal, protože když se na to dívám zpětně, měla by s mojí budoucí kariérou společného víc než létání po obloze na kuse plechu a drátů. Rozhodnutí zůstat letcem mě přivedlo do Ronaldsway na ostrově Man, kde jsme prováděli složitější cvičení a zformovali operační

peruť. Vzhledem k tomu, že válka v Evropě už skončila, měli jsme být na lodích posláni na východ. Ale zatímco jsem byl v Ronaldsway, pustili Američané bombu na Japonsko a já jsem zjistil, že moje malá válka skončila, aniž bych musel strachy jedinkrát vypálit. Přiznávám, že jsem nebyl moc zklamáný. Naše peruť byla rozpuštěna, na rozloučenou jsme upořádali velkou party, na které se vypilo hodně alkoholu, a mě poslali na neomezenou dovolenou – jel jsem domů za maminkou.

Stále jsem byl v armádě a po čase se mě jeden dobrý kamarád, který pracoval pro jmenovací výbor námořnictva, zeptal, jestli bych nechtěl jet do Skotska jako důstojník řídící návrat vojáků do civilu, což by znamenalo zcela nenáročnou práci. Hned jsem to přijal a odjel jsem vlakem do Donibristle ve Fife, kousek od Edinburghu, těsně vedle Fort Bridge. Strávil jsem tam patnáct měsíců. Sloužil jsem u peruť 782 u Royal Navy Air Service a mým úkol bylo zajistit, aby se řadoví vojáci měli po demobilizaci kam vrátit do práce. Když se pro ně nenašla práce, musel jsem jim podat informace o případných kurzech a rekvalifikačních programech, které by je připravily na krutý šok, až znovu opět vstoupí do reálného světa.

Bylo po válce a já bych se býval také raději zapojil mezi normální lidi, ale nešlo s tím nic dělat, tak jsem musel z mizerného zaměstnání vytlout to nejlepší a užíval jsem si pohodlného života v armádě s mnoha dobrými přáteli, které jsem si našel mezi ostatními důstojníky a vojačkami z Women's Royal Navy Service.

Na základně jsme měli i kroužek sborového zpěvu, trochu jsem pro něj něco psal a ve sboru jsem také zpíval, bohužel bez významnějších úspěchů. Mezi vojandami ve sboru zpívala jako sólový soprán dívka, která měla krásný hlas podobný Isobel Baileyové. Jmenovala se Sheena Chisholmová a díky společnému zájmu o hudbu jsme přišli na to, že nás baví i další věci.

To bylo jediné dobře, protože moje práce pro mě byla ve své podstatě likvidační. Jak počty demobilizovaných mužů ubývaly, do-

stával jsem i jiné úkoly. Stal jsem se důstojníkem přes přepravu a pak propouštěcím důstojníkem. Roku 1947 jsem se z královských vojenských sil propustil sám.

Neměl jsem ani ponětí, co budu dělat. Byl jsem ukázkou biblického „Lékaři, uzdrav sám sebe“. Neměl jsem prakticky žádné vzdělání. Nebyl jsem v ničem vyučený. Bylo příliš pozdě na to stát se leteckým konstruktérem. V tom zoufalství mi zbyla jen jedna možnost – dal jsem se na muziku.

Tehdy se zjevil můj kouzelný dědeček.

Když jsme ještě bydleli v Bromley a já jsem hrál v kapele a myslel jsem si, že Rachmaninov a já jsme vlastně kolegové, snažil jsem se zdokonalit ve čtení not. Bylo to těžké, protože jsem se to nikdy pořádně nenaučil, když jsem byl ještě malý. Kromě čtení not jsem se snažil trochu komponovat a zapisovat to.

O tři měsíce později jsem vstoupil do Fleet Air Arm a šel jsem tehdy v Portsmouthu na koncert pianisty Erika Harrisona. Koncert se konal v sále jednoho z klubů Union Jack. Po příjemném večeru, kdy jsem si vyslechl Chopina a Beethovena, jsem se tam ještě chvíli zdržel. Když už všichni odešli, sedl jsem si k pianu, že si trochu zahraji, protože jinak jsem k tomu neměl moc příležitost. Asi za půl hodiny jsem si najednou všiml, že v sále ještě někdo je. Byl to sám Eric Harrison.

„Co jste to hrál?“ zeptal se mě.

„Jednu vlastní věc.“

„Vy komponujete?“

„No, pokouším se, ale bohužel nemám dostatečné hudební vzdělání,“ odpověděl jsem.

„Měl byste s tím něco dělat,“ řekl mi.

Trochu mě to zarazilo a zeptal jsem se: „Co tím konkrétně myslíte?“

„Měl byste některé skladby poslat do výboru na propagaci nové hudby,“ řekl mi.

„Neměl jsem ponětí, že něco takového existuje.“